

KAS NOSAKA LAUKSAIMNIECĪBAS KONKURĒTSPĒJU UN VAI LATVIJĀ TĀDA IR IESPĒJAMA

Andris Miglavs

LVAEI Lauksaimniecības politikas sektora vadītājs

Zemkopības ministrija

1997/09/30

MĒRĶIS

- Sniegt īsu ieskatu izpratnē par lauksaimnieciskās ražošanas konkurētspēju ietekmējošajiem apstākļiem, kas ir pamatā izdarītajam pētījumam
- Iepazīstināt ar dažiem galvenajiem pētījuma rezultātiem par nozari kopumā

SAIMNIECĪBAS LIELUMA PIETIEKAMĪBAS VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

Katra uzņēmuma un arī nozares pastāvēšanas iespējas nosaka:

- konkurētspēja tirgū
- spēja radīt pietiekamu ienākumu, lai nodrošinātu tās īpašnieku un strādājošo vajadzības vismaz apmierinošā līmenī
- spēja racionāli izmantot ražošanas resursus un tehnoloģijas
- vadītāja spēja pārvaldīt savu saimniecību

KAS IR UZŅĒMUMA (saimniecības, nozares) KONKURĒTSPĒJA?

Ar šo jēdzienu varētu apzīmēt:

spēju pārdot savu produktu par tirgū esošajām cenām, un no šī darījuma gūt ienākumu. Jo lielāks šis ienākums, jo lielāka ir konkrētā ražotāja konkurētspēja.

Lai tāda vispār būtu,

- saražotajam produktam patiešām ir jābūt vajadzīgam (kādam ir jāgrib to pirkt) un
- cenai, ko kāds par šo produktu tirgū maksā, ir jābūt pietiekami lielai, lai kompensētu vismaz ražotāja izmaksas.
- atsevišķais pārdevējs produkta cenu tirgū var ietekmēt samērā maz, un viņam ir jārēķinās, ka šī cena izveidojas daudzu darījumu rezultātā.

KAS IETEKMĒ KONKURĒTSPĒJU?

Konkurētspēju ietekmē:

- konkrētā produkta (lauksaimniecības gadījumā - arī patērējamā galaprodukta) tirgus cena
- konkrētā ražotāja un visa produkta ražošanas ķēdes izmaksas

Produkta tirgus cenu nosaka:

- ž produkta pieprasījums un spēja par to samaksāt
- ž produkta piedāvājums - pašmāju un citvalstu ražotāju kvantitāte un cenas
- ž valsts tirgus atbalsta politika
- ž ražotāju spēja piedāvāt augstas kvalitātes produktu laikā un vietā

Ražošanas izmaksas ietekmē

Ražotājs ar

- saviem lēmumiem par izmantotajām tehnoloģijām
- sasniegtajiem produktivitātes rādītājiem.

Ārējie apstākļi

- resursu cenas
- realizācijas, pārstrādes un pārdošanas ķēde
- finansu un citu resursu pieejamība

IZSKATĪTIE “TEHNOLOĢIJU SCENĀRIJI”

Tehnoloģiskā modernizācija un saimniekošanas optimizācija ir faktori, ko katrs atsevišķais ražotājs var būtiski ietekmēt, izvēloties racionālākos ražošanas paņēmienus un resursus

→ ***Šodienas “vidējās”***

tiks uzturēti 1996. gadā sasniegtie produktivitātes un resursu izmantošanas rādītāji.

→ ***Pašlaik Latvijā labākajās saimniecībās izmantotās,***

visi ražotāji attīstīs savu ražošanu vismaz korekti ievērojot pašreiz izmantotās ražošanas tehnoloģijas prasības,

→ ***Tālākā nākotnē iespējamās.***

ieviešot šobrīd produktīvākās tehnoloģijas un paņēmienus

Investīcijas pēdējo minēto masveida ieviešanai

PIEŅĒMUMI UN INFORMĀCIJAS AVOTI

→ Pieņemts, ka nemainās 1996. gada

- ž resursu un produkcijas tirgus cenas
- ž pārtikas labības un cukurbiešu sējplatības
- ž lopu skaits

→ Nav ievēroti faktori:

- ž saimniecības izvietojums atkarībā no agroklimatiskajiem apstākļiem un produkcijas realizācijas tirgiem,
- ž saimniecību lielums un tā ietekme uz izmaksu ekonomiju,
- ž perspektīvā tirgus attīstība,
- ž maksājami nodokļi,

→ Aptvertās nozares:

- ž labības, kartupeļi, lini, cukurbietes, piens, liellopi un cūkgaļas ražošana

→ Informācijas avoti

- ž Lauksaimniecības zinātnieki
- ž VSK (Statistika)
- ž LLKD (Ozolnieki)
- ž LR Zemkopības ministrija
- ž LVAEI pētījumi
- ž ekspertu slēdzieni (atsevišķos gadījumos)

GALVENO PRODUKCIJAS VEIDU IESPĒJAMO RAŽOŠANAS APJOMU SALĪDZINĀJUMS PIE DAŽĀDIEM ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJIEM

	Labība tūkst.t.	1996.g.= 100 %	Piens	1996.g.= 100 %	Cūkas	1996.g.= 100 %	Liel- lopi	1996.g.= 100 %	Izmantotā zeme t.ha
1.scenārijs	942,5	100	922.7	100.0	48.0	100.0	41.9	100.0	1165.6
2.scenārijs	1370.1	145.4	1422.0	154.1	82.6	172.2	58.6	139.9	1127.2
3.scenārijs	1588.9	168.6	1706.4	184.9	107.3	223.8	92.1	219.9	1221.1

a)

Aprēķinos izmantotās produkcijas cenas

REFERENCE PRICES

Commodity	Produkts	Country	Currency	1989	1992	1995	1996	1996 Latvijā	LVL/T	Exchange rate
Wheat ¹	Kvieši	EC	ECU/t	143	103	125	159	146	95	0,65
Rye	Rudzi	Germany	ECU/t	160	83	76	118	129	84	0,65
Barley non-malt ¹	Mieži	EC	ECU/t	115	80	98	134	110	71	0,65
Oats ¹	Auzas	EC	ECU/t	145	106	93	114	98	64	0,65
Potatoes	Kartupeļi	Germany	US\$/t	100	88	270	91	106	62	0,59
Refined sugar	Cukurs	EC	ECU/t	344	212	304	289			
Milk	Piens	NZ	US\$/t	162	144	184	192	178	104	0,59
Beef and Veal (CWE) ²	Liellopu gaļa	Hungary	US\$/t	1 016	1 019	1 754	1 715	1 074	628	0,59
Pigmeat (CW) ³	Cūkgaļa	Hungary	US\$/t	1 190	1 515	1 595	1 787	1 598	935	0,59

1. Including handling costs and commercial margin.

2. Beef and veal recalculated from Hungarian carcass weight (.56) to Latvian carcass weight (0.621).

3. Pigmeat recalculated from Hungarian carcass weight (.79) to Latvian carcass weight (0.77).

Ražošanas salīdzinošie rezultāti pa produkcijas veidiem

Labība	Produkcijas apjoms	Gada vid.strād.		Trais ienākums			Tirā peļņa		Kapitāla izmaksas gadā	
		Kopā	Uz 100 ha	Kopā	Uz 1 ha	Uz 1 str.	Kopā	Uz 1 ha	Kopā	Uz 1 ha
1	942498,0	6254,9	1,4	2829,8	6,5	452,4	-6777,7	-15,5	15437,3	35,3
2	1370100,0	7690,4	1,8	16298,0	37,2	2119,3	4485,5	15,6	17544,1	40,1
4	1588900,0	6121,8	1,4	17037,9	38,9	2783,2	7634,9	17,4	37356,5	85,4
Cukurbietes										
1	259000,0	1087,5	10,9	3247,8	324,8	2986,5	1577,4	157,7	310,0	31,0
2	315000,0	1474,4	14,0	3649,5	347,6	2475,3	1384,9	131,9	483,0	48,3
4	367500,0	1181,3	11,3	4422,0	421,1	3743,5	2607,6	248,3	1029,0	102,9
Piens										
1	922700,0	17419,5	6,1	-912,8	-3,2	-52,4	-27669,2	-97,3	2844,0	10,0
2	1422000,0	6861,2	2,4	10250,6	36,0	1494,0	-288,1	-1,0	30288,6	106,5
3	1706400,0	6861,2	2,4	19256,9	67,7	2806,7	8718,1	30,7	30288,6	106,5
4	1706400,0	6221,3	2,2	21928,3	77,1	3524,7	12372,5	43,5	27302,4	96,0
Liellopi										
1	35100,0	14001,8	5,3	-50788,7	-191,9	-3627,3	-72295,4	-273,2	2646,0	10,0
2	67605,3	9999,7	3,8	-21889,6	-82,7	-2189,0	-37249,1	-140,8	17648,8	66,7
4	106236,9	8379,0	3,2	-16442,8	-62,1	-1962,4	-29312,9	-110,8	17648,8	66,7
Cūkas										
1	44900,0	5144,0	1,0	11442,7	22,2	2224,5	3541,6	6,9	771,6	1,5
2	93878,0	6430,0	1,3	24589,7	47,8	3824,2	14713,2	28,6	5401,2	10,5
4	122041,4	3129,3	0,6	31020,1	60,3	9912,9	26213,5	51,0	9259,2	18,0

DARBASPĒKA PATĒRIŅA UN KAPITĀLA IZMAKSU SALĪDZINĀJUMS (uz 100 ha vai 1 lopu)

	1.scenārijs	2.scenārijs	3.scenārijs
Labība			
strādājošie	1.4	1.8	1.4
Ls gadā	3530	4010	8540
Cukurbietes			
strādājošie	10.9	14.0	11.3
Ls gadā	3100	4830	10290
Piens			
strādājošie	6.1	2.4	2.2
Ls gadā	1000	10650	9600
Liellopi			
Strādājošie	5.3	3.8	3.2
Ls gadā	1000	6670	6670
Cūkas			
Strādājošie	1.0	1.3	0.6
Ls gadā	150	1050	1800
Kopā strādājošo (tūkst.)	52.6	42.2	37.2
Kapitāla izmaksas kopā (tūkst.Ls)	30702	84649	109311

a)

TĪRĀ IENĀKUMA SALĪDZINĀJUMS PIE DAŽĀDIEM SCENĀRIJIEM (LATOS)

	1.scenārijs	2.scenārijs	3.scenārijs
Labība			
uz 1 ha	6.5	37.2	38.9
uz 1 strādājošo	452.4	2119.3	2783.2
Piens			
uz 1 lopu	-3.2	36	77.1
uz 1 strādājošo	-52.4	1494.0	3524.7
Liellopi			
uz 1 lopu	-191,9	-82.7	-62.1
uz 1 strādājošo	-3627.3	-2189.0	-1962.4
Cūkas			
uz 1 cūku lopu	22.2	47.8	60.3*)
uz 1 strādājošo	2224.5	3824.2	9912.9*)

→ *) cūkkopībā) 3.scenārijs balstās uz cūku intensīvu barošanu tikai ar speciāli sagatavoto spēkbarību, un aprēķinos nav ievērota salīdzinoši augstākā šādas spēkbarības cena, salīdzinot ar labības un tās produktu cenām, kas nepamatoti paaugstina ienākumus no šī produkcijas veida ražošanas.

DAŽI GALVENIE SECINĀJUMI

- **Zemes izmantošanas apjomi** pašreizējā lopu skaita nodrošināšanai nepieciešamās lopbarības ražošanai, kā arī pašreizējo labības un cukurbiešu sējplatībām.
- **Ražotās produkcijas apjoms** nozīmīgi pieaugtu
- **Lopkopības** preču produkcijas ražošanā pazīstamais **tehnoloģiskais potenciāls tiek izmantots salīdzinoši mazāk**, un tāpēc izaugsmes iespējas ir milzīgas.
- **Perspektīvo ražošanas tehnoloģiju ieviešana** varētu būtiski mainīt arī saimniecību ienākumus no lauksaimniecības produkcijas ražošanas, padarot arī galveno lauksaimniecības produktu ražošanu par ienesīgu saimniekošanu.
- **Lauksaimniecības tehnoloģiskā pārkārtošana** nozīmētu arī būtisku **darbaspēka izmantošanas efektivitātes pieaugumu** un iespējamu darbaspēka izbrīvēšanos no lauksaimnieciskās ražošanas

Un visbeidzot...

- Tomēr gribu teikt, ka
 - **ja** lauksaimniecības nozare vai atsevišķa saimniecība ir patiesi konkurētspējīga,
 - **tad** šai saimniecībai ir galvenie priekšnoteikumi saimniekošanas paplašināšanai :
 - **saimniecībā tiek ražots tirgū vajadzīgs (pieprasīts) produkts un**
 - **saimniekam ir spēja (prasme) to lēti saražot.**